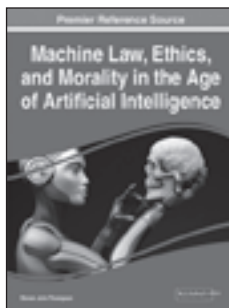

Steven J. Thompson (Red.). *Machine law, ethics, and morality in the age of artificial intelligence*

Hershey: IGI Global, 2021, 266 s.

ISBN-10: 1799848949, ISBN-13: 978-1799848943

Rozwój sztucznej inteligencji, a zwłaszcza pojawienie się superinteligencji, przyczyniły się do powstania różnych obaw natury moralnej i egzystencjalnej, związanych głównie z przyszłością człowieka — świadome i posiadające własną osobowość maszyny mogą bowiem przejąć kontrolę nad światem i stanowić poważne zagrożenie dla dalszego istnienia rodzaju ludzkiego. Głównym źródłem tych ponurych wizji przyszłości jest przede wszystkim literatura fantastycznonaukowa. Ale nie tylko. Przed niekontrolowanym rozwojem sztucznej inteligencji ostrzegają również naukowcy (Stephen Hawking, Michael Sandel, James S. Russell) i przedsiębiorcy (Elon Musk, Bill Gates). Obaw tych nie podziela redaktor recenzowanej książki Steven John Thompson, ponieważ jego zdaniem maszyny nigdy nie staną się ludźmi ani ich w pełni nie zastąpią, a będą jedynie ich imitować i naśladować.

Celem książki jest nie tyle spór pomiędzy różnymi stanowiskami i argumentami, ile prezentacja wyników badań w dziedzinie sztucznej inteligencji i wypływających z nich wniosków dla prawa, etyki i moralności sztucznej inteligencji. Zamiarem autorów publikacji jest przedstawienie pogłębionej wiedzy na temat omawianych aspektów tego zjawiska i w efekcie wypracowanie propozycji rozwiązań prawnych i standardów moralno-etycznych, które można będzie zastosować w formie spójnego systemu prawnego w stosunku do bytów posiadających inteligencję naśladowającą lub imitującą inteligencję ludzką.

Cała książka jest pracą zbiorową związanych z tworzeniem autonomicznych urządzeń i inteligentnych systemów naukowców, którzy prowadzą badania i publikują w obszarze transhumanizmu i sztucznej inteligencji ze szczególnym

uwzględnieniem zagadnień prawnych i etycznych, jak również społecznych i kulturowych, takich jak na przykład bezrobocie w dobie zaawansowanych technologicznie maszyn. Książka opatrzona jest słowem wstępnym, napisanym przez prawniczkę Joannę Kuleszę z Uniwersytetu Łódzkiego, oraz przedmową autorstwa redaktora prowadzącego i składa się z dwunastu rozdziałów, z których każdy omawia jedno konkretne zagadnienie lub zestaw problemów.

Autor pierwszego rozdziału rozpatruje problem upodmiotowienia inteligentnych maszyn i związane z tym zjawiskiem konsekwencje dotyczące zarówno ich samych, jak i relacji z ludźmi. Bazując na prawie korporacyjnym, inteligentne systemy mogłyby uzyskać osobowość prawną, co umożliwiłoby zdjęcie odpowiedzialności z człowieka i przeniesienie jej na instytucję lub samą maszynę.

W drugim i trzecim rozdziale autorzy opisują, czym są inteligentne systemy, i wyjaśniają, w jaki sposób mogą one wspierać użytkowników dzięki kontekstowemu systemowi adaptacyjnemu. Problemem jest tu przejrzystość inteligentnych systemów w procesie gromadzenia i wykorzystywania danych, co skutkuje brakiem zaufania do nich ze strony użytkowników. Autorzy przedstawiają wymogi etyczne i prawne, jakie powinny spełniać systemy oparte na sztucznej inteligencji, aby mogły one ułatwiać życie użytkownikom, działając autonomicznie i w pełnym zaufaniu. Proponują też nowatorskie rozwiązanie umożliwiające elastyczne modelowanie prawnych i etycznych aspektów funkcjonowania takich systemów.

Rozdział czwarty poświęcony jest badaniu różnic pomiędzy odgórnymi i oddolnymi metodami wdrażania zasad etycznych w maszynach. Okazuje się, że podejście odgórne, wykorzystywane obecnie najczęściej, jest zasadniczo ograniczone. Rozwiązaniem tego problemu może być podejście oddolne, oparte na metodach uczenia wzmacniającego, które jest wolne od tych ograniczeń i lepiej nadaje się do implementacji etyki w maszynach i systemach wyposażonych w sztuczną inteligencję.

W rozdziale piątym przedstawiono z perspektywy racjonalności etycznej dwa zasadnicze problemy etyczne związane ze sztuczną inteligencją: po pierwsze tzw. problem czarnej skrzynki, po drugie zaś bardziej złożony problem blaszanego człowieka. Rozwiązaniem ich obu może być podejście oparte na arystotelesowskiej etyce cnót, w którym naturalna i sztuczna inteligencja powinny dążyć do racjonalności etycznej, czego efektem będzie zrównoważona synteza rozumu i emocji.

W rozdziale szóstym omówiono kwestie i trudności, jakie napotykają projektanci samochodów autonomicznych. Badania prowadzone w tym zakresie mają charakter transdyscyplinarny i dominuje w nich nierozwiązywalny, hipotetyczny dylemat etyczny, określanym mianem dylematu wagonika. Zamiast tego autorzy proponują bardziej metodyczne podejście, którego zadaniem byłaby analiza rzeczywistych problemów etycznych i wyzwań związanych z projektowaniem i tworzeniem autonomicznych środków transportu. W rozdziale siódmym zaprezentowano wyniki badań dotyczące powstawania nowych

technologii w oparciu o model projektowania wrażliwego na wartości. Okazuje się, że interaktywny charakter tego modelu umożliwia integrację istniejących zasad podczas całego procesu projektowania.

W rozdziale ósmym omawiane są kwestie tzw. duchologii maszyn w kontekście różnicy pomiędzy tym, co mechaniczne, a tym, co maszynowe. Dzięki maszynom człowiek uzyskał dostęp do nowych wzorców poznawczych wykorzystywanych w interakcjach z otoczeniem i innymi ludźmi. W procesie projektowania i produkcji maszyny zajęły miejsce artystów i stały się zarówno integralną częścią dzieła sztuki, jak i jego twórcą. Jednak niektórzy artyści zachowują materialność maszyny jako formę Innego, będącą eksternalizacją tegoż w ludzkim podmiocie.

W rozdziałach dziesiątym i jedenastym zawarte są rozważania nad moralnymi problemami wynikającymi z trudności poznawczych, jakie napotykają ludzie w odniesieniu do robotów i zjawiska transhumanizmu. Autorzy analizują procesy poznawcze człowieka z perspektywy psychologii ewolucyjnej, a wyciągane wnioski uzupełniają wynikami badań z obszaru psychologii moralnej. Pierwszy z tych rozdziałów kończy się wprowadzeniem nowego pojęcia o nazwie „nowa kategoria ontologiczna”, do której zaliczają się roboty oraz sztuczna inteligencja. Autorzy wyjaśniają też, dlaczego ludzki system poznawczy nie posiada naturalnego i intuicyjnego ich rozumienia.

Rozdział dwunasty traktuje o potencjalnym zagrożeniu masowym bezrobociem będącym efektem rozwoju technologicznego na rynku pracy. Rozwiązaniem tego problemu i wynikających z niego nierówności społecznych miałyby być wprowadzenie tzw. bezwarunkowego dochodu podstawowego, co wydaje się nieuniknione. Autor tego rozdziału uważa, że mimo iż dochód ów może być odpowiedzią na masowe bezrobocie, nie rozwiązuje jednak ważnych problemów etycznych związanych z tym zjawiskiem. Jako uzupełnienie bezwarunkowego dochodu podstawowego proponuje wprowadzenie bezwarunkowego kapitału podstawowego i pokazuje, w jaki sposób ten ostatni może rozwiązać powstałe problemy.

Największymi zaletami publikacji są jej wnikliwość i szeroka perspektywa przedstawionych w niej zagadnień, jak również to, że odnoszą się one do codziennego życia i posiadają wymiar praktyczny. Rozważania mają charakter teoretyczny, jednak traktują o bardzo konkretnych problemach, z jakimi borykają się zarówno twórcy, jak i użytkownicy systemów opartych na sztucznej inteligencji. Na przykład w rozdziale pierwszym autor przedstawia możliwe rozwiązania kwestii podmiotowości prawnej inteligentnych i autonomicznych maszyn, co w dużej mierze pokrywa się z tym, nad czym pracują obecnie instytucje państwowe w krajach, których zjawisko sztucznej inteligencji dotyczy bezpośrednio (w czerwcu 2018 roku Komisja Europejska powołała Grupę Ekspertów Wysokiego Szczebla ds. Sztucznej Inteligencji). Owszem, komentatorzy tego zjawiska spierają się w kwestii podmiotowości maszyn, ponieważ

nierozerwalnie wiąże się ona z pojęciem świadomości i samoświadomości. Jednak konieczność stworzenia rozwiązań prawnych w zakresie odpowiedzialności maszyn autonomicznych, ale niekoniecznie świadomych, wydaje się uzasadniona. Stąd też dociekania odbywają się głównie w obszarze etyki, dziedzinie, która daje silne podstawy teoretyczne istniejącym i przyszłym systemom prawnym.

Zaletą omawianej pracy jest też jej interdyscyplinarność. Wyniki swoich rozważań przedstawili w niej zarówno specjaliści w dziedzinie nauk stosowanych, jak i teoretycy zajmujący się na co dzień kwestiami etycznymi, moralnymi i prawnymi. Problemy, z którymi mierzą się autorzy, są stosunkowo nowe, a mimo to podchodzi się do nich w sposób odważny, oryginalny i nowatorski.

Mimo iż publikacja stara się wyjść naprzeciw współczesnym i praktycznym problemom, z jakimi borykają się twórcy inteligentnych systemów, to jednak brakuje w niej ujęcia zagadnień związanych z teorią tzw. mocnej lub wysokiej sztucznej inteligencji. Kwestie dotyczące świadomości i samoświadomości maszyn mają charakter abstrakcyjny i spekulatywny. Jednak nie można wykluczyć, że w niedalekiej przyszłości rozwój technologiczny dojdzie do takiego poziomu, na którym możliwe będzie tworzenie maszyn nie tylko inteligentnych, ale też świadomych lub nawet samoświadomych.

*Maciej CZYSZCZON**

* Mgr filozofii, absolwent Instytutu Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. E-mail: nowakjan2000@gmail.com.